

Dílo: Noc na Karlštejně (Jaroslav Vrchlický)

Předmět: ČJ - rozbor děl

Přidal(a): romca

Jaroslav Vrchlický (1853 - 1912)

- vlastním jménem Emil Frída
- hlavní představitel generace lumírovců
- významný překladatel, básník (asi 80 sbírek) a dramatik
- narozen v Lounech, ale brzy se rodiče stěhují do Slaného
- studoval filozofickou fakultu
- 1 rok byl v Itálii, jako vychovatel, po návratu se stal profesorem světových literatur na UK - lit. - španělská, francouzská, italská, anglická, německá, ...
- Uznáván doma i v cizině, ale na konci 19. století proti němu vystoupila nová, mladá básnická generace -> byl kritizován -> trpěl depresemi, těžké nervové onemocnění - prodělal mozkovou mrtvici -> pochován na Vyšehradě
- většina jeho děl byla inspirována osobními zážitky
- postavy jeho děl jsou často muži, kteří vedou nebezpečný způsob života (vojáci, rybáři, lovci, toreadoři)

Díla:

- Sný o štěstí
- Okna v bouři
- Za trochu lásky šel bych světa kraj
- Sbírky epopoje
- Selské balady
- Hippodamie

Rozbor: Noc na Karlštejně

Základní charakteristika:

- literární druh – drama
- literární žánr – komedie
- napsáno roku 1952 (autorova poslední kniha)

Téma a motivy:

- hlavním tématem je proniknutí dvou zamilovaných žen Aleny a královny Alžběty na hrad Karlštejn, kde ženy nesměli být a nocovat
- motiv je žárlivost, láska a odvaha

Kompozice, vypravěč:

- Dělení do tří dějství a v každém dějství je několik výstupů
- Děj jde chronologicky za sebou
- er-forma

Jazyk:

- historismy – Šenk – nalévač vína, Jeho Milost – král
- archaismy – Seděti, šťastna
- zdrobněliny – krámek
- spisovná čeština

Hlavní postavy:

- **Karel IV.**

- císař římský a král český
- rozumný, pracovitý, hodný, milující, silně věřící, miluje svoji zem (Čechy)
- mrzí ho, že kvůli státním záležitostem svoji ženu zanedbává

- **Alžběta**

- manželka císaře Karla IV., miluje svého muže, a proto podniká nebezpečné kroky a riskuje
- velmi žárlí jako každá žena, ale zjistí, že nemá důvod a že její manžel jí velmi miluje
- vznešená

- **Štěpán**

- vévoda bavorský, vypočítavý
- chce to nejlepší pro říšské země, přijel na hrad z politických důvodů

- **Petr**

- král kyperský a jeruzalémský
- je na hradě na návštěvě
- snaží se na hradě najít ženu a tím nachytat císaře, protože je na hradě lásky a žen zákaz

- **Arnošt z Pardubic**

- arcibiskup pražský
- zachraňuje situace, aby císař nebyl rozzloben, je velmi rozumný a chytrý

- **Ješek z Vertenberka**

- purkrabí na Karlštejně, spravuje hrad
- dokáže se hodně rozzlobit, má rád svoji neteř Alenu

- **Alena**

- neteř purkrabího
- velmi odvážná a pošetilá, moc miluje svého nastávajícího Peška Hlavně

- **Pešek Hlavně**

- číšník císařův
- velmi miluje Alenu, vyděšený z Aleny plánu, trochu nechápavý

- **Hlásník na Karlštejně, Dvůr císařský, Panoši a zbrojnoši**

Časoprostor:

- Děj se odehrává na hradě Karlštejn ve 2. pol. 14. stol. (vláda Karla IV.) – červen, rok 1363

Děj (obsah) díla:

První dějství

Celý hrad očekává příjezd Karla IV. Chvilí před ním přijíždí vévoda Štěpán, protože chce s císařem řešit politické záležitosti. To mu purkrabí rozmlouvá, neboť Jeho Milost jezdí na Karlštejn odpočívat a nechce zde řešit politické záležitosti. Štěpán trvá na svém a zůstává na hradě. Setkává se zde s králem Petrem, který nevěří skutečnosti, že na hradě není žádná žena a myslí si, že se tam někde jedna žena ukrývá, protože prý zahlídl v lese projíždět ženu na koni. Na hrad se vplíží královna Alžběta, která sem přichází pro radu k arcibiskupovi, protože je nešťastná a smutná, protože tráví málo času se svým manželem, doufá že císař udělá výjimku a na hradě ji nechá přenocovat. Avšak Arnošt ví, že se tak nestane. Tak vymyslí plán. Převlékne královnu za páže. A královna bude hlídat před dveřmi císaře, aby mu mohla být na blízku. Na hrad se také dostane převlečená Alena. Je převlečená za panoše v barvách svého strýčka. Alena je na hradě, protože si její otec vzal do hlavy, že Pešek Hlavně musí nejdříve získat ostruhy rytíře a až pak si bude moct Alenu vzít. Alenin otec a Ctibor z Fuchsberka se vsadili, že na Karlštejně může dívka přes noc klidně setrvat a Alena se hned této výzvy ujala a řekla, že tuto sázku podnikne. Jako odměna jí bude svolení se sňatkem s milovaným Peškem. On jí nejdříve plán rozmlouvá, protože se bojí císaře, ale nakonec souhlasí a domluví se na schůzce pod lípou. Vévoda Štěpán a král Petr hledají po hradě ženu. Pešek musí vymyslet, jak se dostane od císařovi ložnice, rozhodne se, že jeho plán bude rozstnat se. O tom ho přesvědčí i Arnošt, protože potřebuje, aby u dveří hlídala Alžběta. Přijíždí císař Karel IV. a vítá se s hosty a vévoda Štěpán chce u císaře slyšení.

Druhé dějství

Odehrává se v císařově ložnici. Císař je unavený a zjišťuje od Arnošta, proč je u jeho ložnice jiné páže. Alžběta je, ze stráže velmi nervózní a Karel IV. to vidí. ale je zabrán do hovoru s Arnoštem tak to dál neřeší. Král řeší dokončení kaple sv. Kateřiny a v něm obraz císařovny, který má být pro ni překvapením. Arnošt tvrdí, že by malíř potřeboval královnu vidět, ale to král nehodlá přijmout. Arnošt se ještě snaží přimluvit za slyšení vévody Štěpána. Císařovi se moc nechce, ale nakonec ho přijme. Při chvilce čekání, vzpomíná na svou královnu. Alžběta váhá, jestli se mu nemá vrhnout k nohám, ale v tom přichází Štěpán. Vévoda s císařem nevyjedná podle jeho představ, a tak se se rozhodne soustředit na hledání ženy na hradě. Páže u krále mu přijde podezřelý, a tak to sdělí Petrovi. Když je král v modlitbách, tak se Petr rozhodne jít za pážetem a prohlídnout si ho a chce po něm polibek. Královna ho nemůže odbít tak na něj tasí meč a jeho

meč zlomí na půl a hodí ho k jeho nohám. Do této situace přijde král a ptá se co se děje a celou situaci zachrání Arnošt s tím, že Petr chtěl večerní prohlídku a páže o tom nevěděl. Je to jen rychlá výmluva a Petr a Arnošt odchází. Král mluví sám se sebou a má pochyby a páže mu připomíná jeho královnu. Pozve páže dovnitř s tím, že nemůže spát a chce společnost. Královnu pozná a rozhodne se hrát s ní její hru. Alžběta a Karel IV. spolu popíjí a však jí se do toho moc nechce. Král ukazuje dárek pro královnu. Nakonec královnu pozná, protože se prořekne. Ale nezlobí se na ní, ba naopak je rád, že jí má u sebe a chce ihned odjet na její hrad Karlík. Arnošt opět vysvětluje celou situaci a říká, jak byla královna smutná a nešťastná. Už chtějí odjet, ale zjistí, že Petr a Štěpán vše vědí, a tak jsou na Karlštejně, vlastním hradě v podstatě zajati.

Třetí dějství

Pešek žádá o svědectví, že Alena skutečně přečkala noc na hradě. Nejdříve se purkrabímu nápad moc nelíbí, ale nakonec souhlasí. Když Pešek odejde, přichází za Purkrabím vévoda Štěpán, který mu oznámí, že spatřil u krále ženu převlečenou za páže. Purkrabí se obává, že je to Alena, a řekne Štěpánovi, že to jde hned prověřit. Ale obává se, jak to dopadne. Alena domluvenou schůzku s Peškem. Padnou si do náručí, to ale nevědí, že je pozoruje Štěpán a Petr. Ti si myslí, že Alena je to stejné páže jako u císaře. Alena s Peškem ale zjistí, že je někdo sleduje, protože vidí pochodně a chtějí uprchnout do purkrabí, ale je tam zamčeno tak pospíchají do strážnice. Petr a Štěpán již nemůžou Alenu a Peška najít, a tak odchází hledat do strážnice. Purkrabí ztropí zmatek, král si myslí, že hledaná žena je královna a rozhodne se zapírat. S Arnoštem vymyslí plán, že nejlepší bude předstírat, že královna přijede znovu, jako že se ztratila na lovu. Purkrabí ale mezi tím prozradí Alenu s Peškem. To králi přijde vhod. Hledaná žena není císařovna a nechá je předvolat. Alena s Peškem se ale dostanou do potyčky s Petrem a Štěpánem a všichni vyjdou ze strážnice přímo před krále. Král vše vyřeší, Peška propustí a udělí mu rytířský řád, aby se mohl vzít s Alenou. Vtom se ozve troubení a branou přijíždí císařovna. Všichni jí vítají. Král říká královně, co se stalo a seznamuje jí s Alenou a Peškem. Král poručí purkrabímu připravit koně. Loučí se s hosty, vévoda Štěpán je nespokojen, že neuspěl. Král a královna opouští hrad.

Můj pocit z díla:

Noc na Karlštejně je velmi povedené dílo, které v sobě skrývá velké napětí a lásku. Četlo se mi hezky i rychle. Líbí se mi nápad toho, že ženy mají zákaz, který stejně poruší. Nezaznamenala jsem slova, kterým bych nerozuměla. Námět mi vyhovuje a s výběrem jsem spokojená.

